సంక్రాంతి పండగ వెళ్ళిపోయింది.

పొలాలు ఖాళీగా ఉన్నాయి.

చెరువుగట్టుమీద తుమ్మచెట్లు గాలికి ఊగుతున్నాయి. అల్లంత దూరాన కొండలు.

"అరరరే" అంటూ పరిగెత్తేరు కుర్రాళ్ళు.

గోలీ చాలా దూరం పోయింది.

"నే పట్టుకొస్తా నుండండెహె" అని బయల్దేరాడు.

ఒక గోపురంలాంటి రాయికి గుద్దుకుని ఆగిపోయింది గోలీ.

వంగి గోలీ తీశాడు.

ఆ రాయి అలా ఉందేమో?

రథం పై భాగంలా, దేవుడి కిరీటంలా ఉంది.

గోలీ తెచ్చాడు.

సూర్యుడు పడమర ఆకాశంమీద మెరుస్తున్నాడు.

పిమ్ములు అక్కడా అక్కడా మేస్తున్నాయి.

కుర్రగాళ్ళు మామిడిచెట్టు కిందికి చేరారు.

"ఏహేయ్ ఒరి గణపతోయ్, పిమ్ములు కొండ పోతున్నాయి. మళ్లించు!"

గణపతి అదే అదునని బయలుదేరాడు.

గణపతికి పన్నెండేళ్లూ నిండిపోయాయి. పదమూళ్ళకి లాంగ్ అయిదో నెలలు తక్కువగావును. బక్కపలచగా పొట్టిగా ఉంటాడు. ఆ వయసు వాళ్ళమీద సన్నంగా ఉండడంచేతనో ఏమో పొడవుగా ఉన్నట్టని పిస్తాడు. చెవికి బంగారు పోగులు. మాసిపోయిన నీలం లాగూ. గోచీ. తలపాగామాత్రం తలకి మించి చుడతాడు.

"భలాగుందేటో" అనుకున్నాడు ఇందాకా కనిపించిన రాతి దగ్గర కూచుని.

చుట్టూ నేలకి కొత్త కూరిగా ఉన్న రాయి తెచ్చి తవ్వేడు.

"అబ్బ, బాగా లోతుంది గావుర్రోం బాబు!"

"ప్చ్, పేలం బాగేసి పట్టుయిపోవాది." రాయి తాకి వేలికి రక్తం చిందింది.

ఒక బెత్తుడు లోతు తవ్వి ఉంటాడు.

ఇలా ఉంది. ఇటూ అటూ చెవులా అవి?

"ఓరి గణపతో! అక్కడే ఉండిపోవాక్, కుర్రావా ఏటి?" కుర్రగాళ్ళు పిలిచేస్తున్నారు.

"వొస్తోన్నను" అనుకుంటూ బయల్దేరాడు.

"ఏరి లేడి దది?"

"వొచ్చేడు. ఒల్లకోయ్"

సూర్యుడి రంగు ముదురుతున్నది.

అంతా మందల్ని మళ్లిస్తున్నారు.

గణపతి బుర్ర ఆలోచిస్తున్నది.

'అదేటయ్యుంటది సెప్మా! ఏటి లోదవట్టంనేదు! దేవతా యిగ్గంగాని గాదుగందా!'

చెరువులోకి తెచ్చి పిమ్మల్ని కడుగుతున్నారు.

సూర్యుడి ఎరుపు చెరువు నిండా కలిసిపోయింది.

"ఓరి సుందరోడా!

ఓరి సూరయోడా!

[illegible]"

కుర్రాళ్ళు పాటలు పాడుతున్నారు.

గణపతి [illegible] దగ్గర నడుస్తున్నాడు. [illegible] మనసు ఏదోలా ఉంది.

కలలో కైలాసం, మనసులో వైకుంఠం రూపించుకోవచ్చు. ఆ కైలాసానికి, మనిషిగా మెట్లు కట్టడం సాధ్యంకాదు. కాని-తనువు, మనసు ఒకటైతే; తాను కోరింది, నమ్మింది సాధించడమే బ్రతుక్కి పరమావధి అనుకుంటే స్వర్గానికి నిచ్చెనలు వేయవచ్చు. కైలాసానికి సోపానాలు కట్టనూ వచ్చు.

పశువులు గడ్డి తింటున్నాయి. ఎద్దుల మెడలో గంటల చప్పుడు.

ఎక్కడో కుక్క మొరుగుతున్నది.

పిలరాటకి కట్టిన దీపం దిక్కుదిక్కు మంటున్నది.

గణపతికి నిద్ర పట్టలేదు.

"దేవతా యిగ్గాలు పాపాటోళ్లకి దొరుకుతాయేటి! నా దసలే దయిద్రపు గొట్టు మొగం. మరే టయ్యుంటాది? . . ."

గణపతి పుట్టుక ఎక్కువ మందికి తెలీదు. నాలుగేళ్ల క్రితం చచ్చిపోయిన ముసల్దానికి బాగా తెలుసు. ఆ ముసల్ది గణపతి అమ్మమ్మ. ఆ ముసల్దాని కూతురు ఒక సిపాయిని లేపి మనుసొగ్గిసింది. అప్పుడే గణపతి పుట్టేడు. గణపతి కడుపున పడ్డదాకా తల్లికి చెప్పింది కాదా రహస్యం. ఇటు తిరిగి అటు రాగా ఆ సిపాయి అదే పోవడం పోయాడు. గణపతికి మూడేళ్ల వయసులో తల్లిని పులేసుకుపోయింది. రామతీర్థాలుకేసి పులులు ఈమధ్య రావడం మానేశాయి. ఆ పులిని కొట్టడానికి వెళ్లిన ఇద్దరు రాజుల శవాలు వారం రోజుల తరవాత దుబ్బుల్లో దొరికాయి. అప్పణ్ణించి గణపతిని ముసల్దే చూసింది. గణపతి వినాయకచవితి రోజున పుట్టేడట. బతికున్న మూడేళ్లూ తల్లి బిడ్డకి ఏ పేరూ పెట్టలేదు. అమ్మమ్మ "గణపతి" అని పిలిచేది. నాలుగేళ్లయి అదీ చచ్చిపోయింది. నాయుడిగారింట్లో పిమ్ములు కాస్తున్నాడు. కాన్ని గంజినీళ్ళు పోస్తున్నారు. మొన్నమొన్ననే ఏరువుయ్యడం నేర్చుకున్నాడు. పొలం కొయ్యడం మాత్రం తిన్నగా రాకుండా ఉంది. కాస్త బలంగా ఉన్నా బావుణ్ను. పేపలకూరా, మాంసమూ తింటే బలవెక్కుతారని ముసల్ది చెప్పేది.

"మీ నాన్న ఎప్పుడూ కోడిపెట్టలూ, గొర్రె పోతులూ తినేవోడురా! ఎంత జబర్దస్తీగా ఉండేవోడని! నువ్వెలా పుట్టేవో. ఒంటేసు ఎదవ్వి!" అనేది.

గణపతికి నిద్ర పట్టలేదు.

లేచి పశువులన్నిటికీ గడ్డి వేసి వచ్చాడు.

బుట్టలోంచి కోడి కురుకురులాడింది.

"వక్కగిన రాలేదు గందా! ఎదవ గోల" అని కోడి పెట్టని చూసి మళ్లా గంప కప్పేట్టేడు.

అంకంమీద వాలేడు.

చుట్టుపక్కల అక్కడా అక్కడా [illegible] ఉన్నాయి. లేవులు ఏడుస్తున్నాయి.

మానేపల్లి సత్యనారాయణ

'ఎదవ లేవులు, అలా గోలపెట్టాదంట. తిన్నగా తొంగుదోరాదూ! ఇలా [illegible] గాదు.' ముసుగు తీసుకుని పడుకున్నాడు.

తెల్లటి ఆకాశంలో చుక్కలు చమక్కు మంటున్నాయి. చీకటిలోనే లేచి పాకంతా తుడిచేడు. పశువు లన్నిటికీ కాడూ, తవ్వా, కుడితి కలిపి పెట్టేడు.

ఆవుల దగ్గరికి వెళ్లి పెమ్రుటుల్లా, చిన్న తెలగ పిండి తవ్వా వేసి మేతపెట్టాడు. ముంతలు దీసుకుని పెయ్యల్ని విప్పడానికి బయల్దేరాడు. మనసుమాత్రం కొండదగ్గరికి పోదామా అని ఉంది.

పనులన్నీ అయ్యి పిండెక్కేక దప్పిక రాగి పిమ్ముల్ని విప్పుక బయల్దేరాడు. విరిగిపోయిన గడ్డపలుగుముక్క పట్టుకున్నాడు.

అయ్యయ్యో . . .

పైకి కనిపించే భాగం విరిగిపోయింది. రాత్రి భూకంపానికి రాయి దొర్లి దానిమీద పడి కిరీటంలా కనిపించేది విరిగిపోయింది.

ఒళ్లంతా చెమటలెక్కి పోతూంది.

కాని మనసులో ఏదో మంటలా వెలుగుతూంది.

ఆ ఒక్క ప్రాణంలో గొప్ప ఉద్వేగం ఉంది.

"గ . . . ణ . . . ప . . . తి . . ."

సరిగ్గా మూరెడు ఎత్తులో ఉన్న బొమ్మ గణపతి బొమ్మ! తాజ్‌మహల్ పూర్తి అయ్యాక షాజహాన్ పొందిన ఆనందం!

"దీన్ని బాగా కడగాల . . . ఎలాగ? ఈ ఎదవలు చూస్తే గోల్లు పెడతారు."

"ఎక్కడికిరా పోయిరు."

"నా వెటెళ్లను."

గణపతి లోపం హోమం చేసినట్టుంది. మనసులో చిత్రమయిన ఆలోచనలు. నిజంగా తనకి దేవతాయిగ్గం దొరికింది. ఎంతో పుణ్యంచేస్తేగాని దొరకదు. తనేం పుణ్యం చేశాడు? . . .

ఒక అమ్మా . . . అబ్బా . . . అయినా తనకే ఎందుకు దొరకాల? . . .

"ఓరి సిమ్మాసెలమో . . . నువ్వు పలరా! ఒక్క పీటంలో ఎలిపోతాను."

"మళ్లెటురా ఎదవా?"

"నాబుగదు! కొంత పిమ్ములు [illegible] . . . చుప్పు తెలిపోతాను."

పిమ్ములు తోలివేసి బయల్దేరారు. సిమ్మాసెలం గేదెమీద కూచుని పదం ఎత్తుకున్నాడు. చుట్టు త్తుపులూ పిమ్ములు నడుస్తున్నాయి. మిగతా కుర్ర గాళ్ళు సిమ్మాసెలం పదానికి వంత పలుకుతున్నారు.

"తోముకోముల్లా

తుమ్మెదలో"

గణపతి బొమ్మ సంగతి [illegible]. [illegible] కాదే ఉంది. [illegible]

[illegible] గణపతికి [illegible]. [illegible]

"[illegible] . . . కిరీటం [illegible]

ఏదో [illegible] . . . [illegible]

[illegible] . . ."

[illegible]

కైలాసానికి మెట్లు

[illegible] ఇప్పుడే [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బాగుంది!

[illegible] [illegible] [illegible]!

ఎక్కడ తీరాదో అక్కడికి తీసికెళ్ళేడు. కాళ్ళ మట్టూ పేర్చి చిన్న గుహలా చేశాడు. ఆ మధ్యలో గణపతి బొమ్మ పెట్టేడు. మాదింత గొమ్మలు తెచ్చి మట్టూ గుచ్చాడు.

విరిగిపోయిన కిరీటం ఒక్కటే [illegible] [illegible]. కడివెడు పాలల్లో ఒక్క విషపు చుక్క [illegible].

“నాయనా, గణపతి, నాకేటి తెల్దు. [illegible] [illegible] కాయి తం[illegible]. నీకు ఒంద, యెయ్యి దండాలు మొక్కుతాము, సామీ.”

తలపాగా బిగించి పరుగందుకున్నాడు.

“ఊరంత దిరిగింది
గోంగూరకే.

వాడంత దిరిగింది
గోంగూరకే.

కొండంత దిరిగింది
గోంగూరకే . . .”

వదాలు వినిపిస్తున్నాయి, ఊరు చేరువయింది. మరి నాలుగడుగులు వేస్తే రాజాగారి తోట. తోట దాటితే ఊరే. నలుగురితోను కలిసిపోయాడు.

"ఎటు పోవావురా ఎదవా" అని పలకరించాడు సిమ్మాసెలం.

"ఎటూ నేదురా, యెలిపొచ్చినాను గంద."

పిమ్ములు ఊళ్లో ప్రవేశించినాయి. అందరూ తలో మూలాపోయారు.

సిమ్మాసెలమూ, గణపతి మిగిలేరు.

"ఒరే,సిమ్మాసెలమో,ఒకటడుగుతాను సెప్ప్రా."

"ఏట్రదో."

"మరేట్నేదు. రాళ్ల అంటకడం ఎప్పుడయినా సూశావేంట్రా?"

"సూపునేదుగాని ఇన్నాను. చున్నమూ— బెల్లమూ కలిపి అంటిత్తారంట."

"నిజిమా?"

"ఓరి యదవా, బొంక వొలిసిన అవచరం నాకేటే?"

ఆ మాట వినకండానే పొమ్ములు మళ్లించుకుని బయల్దేరాడు గణపతి.

"గణపతీ, ఇయ్యాల పొద్దోయిందేరా?" అని అడిగిందినాయిరాలు.

"నేదే, నలుగురితోటే పొంచ్చినాను."

గణపతి ఊహనిండా గణపతి విగ్రహం.

గణపతికి తనని ఎవరూ ప్రేమించటం లేదని తెలీదు. ఆ ఊహే రాదు. చూసేవాళ్లెవరన్నా పాపం, గణపతి లేందే ఆగిపోయే పనులు చాలా ఉన్నాయి. గణపతిని అతి మిక్కుటంగా ప్రేమించేది అమ్మమ్మ. ఆవిడ చచ్చిపోయింది. చచ్చిపోయీ నిమషానికి గణపతి దగ్గిర లేడు. శవాన్ని చూసి గణపతికి ఏడుపు రాలేదనే చెప్పాలి. నాలుగు రోజుల తరవాత మాత్రం పేగులు తెలిపోయేలా ఏడిశాడు. అప్పుడూ తోచిందికాదు మరి నన్ను అభిమానించేవారు లేరని. రెండుపూట్లా తడుముకోకుండా గుక్కెడు గెంజి దొరుకుతుంది. ఇంకేంకావాలి. పడుకోబోయేటప్పుడు అమ్మమ్మ చాలా కబుర్లు చెప్పేది. అన్నీ వినేవాడు. ఏవీ ప్రశ్నలు వేసేవాడు కాదు. దేవతా విగ్రహాలు దొరికితే ఎంతో పుణ్యం అని చెప్పడం గణపతికి బాగా జ్ఞాపకం ఉంది.

రాత్రంతా ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాడు. దేవతా విగ్రహాలు బలి కోరతాయంట! చున్నమూ, బెల్లమూ సంపాయించాల. మర్నాడు వెళ్లేసరికి అంతా చిందరవందరగా ఉంది. ఏ పక్కలో తిరగదోసి ఉంటాయి.

"అమ్మో— కిరీటం ముక్క!"

దానికోసం చాలా వెతకవలసి వచ్చింది. రేపెలాగయినా సంపాయించాలి సున్నమూ బెల్లమూ. ఆ సిమ్మాసెలాన్ని పట్టుకుంటె పనౌతాది.

ఎండిపోయిన ఆకులు పారేసి మళ్లా భద్రంగా పేర్చాడు. నిన్నటిరోజున అంటిపండు తెచ్చి నవేజ్జిమెడతానన్నాడు.

"అపరాదం, సామీ" అని మోకాళ్లమీద కూచుని తలవొంచి లెంపలు వాయించుకొని మొక్కాడు.

మరి నాలుగు రోజుల్లో శివరాత్రి.

శివ కోవిలదగ్గిర తీర్థం – రామతీర్థాలు ఎల్లం పణ్ణేదు

"శివ శివ మూర్తివి గణనాథా!
నీవు శివునిక్కుమారుడివి గణనాథా!"

గణపతి బుర్రలో ఆలోచనలు ముదురుతున్నాయి. తనకి దొరికిన గణపతి బొమ్మకి అలాటి కోవెల కట్టించాలి. ఇంత వేడుక జరగాలి.

ఒక రోజున నాయురాలు అడిగింది:

"ఏరా, గనపతీ, తిండినేదేట్రా?"

"ఏట్నేదు?"

గణపతి మనసులో, పదమూడేళ్ల నిండని పసి గుండెల్లో మండుతున్న మంట ఎవరికి తెలుస్తుంది?

"అప్పల్నాయుడా, నాకేటి బోదపడ్డంనేదు. మనోడు రోజుకీ ఎటో పోతండు" అన్నాడు సిమ్మాసెలం.

"ఎలగో పోవనిద్దూ" అన్నాడు అప్పల్నాయుడు.

రోజులు గడిచిపోతున్నాయి.

ఎండలు బాగా ముదిరిపోయాయి.

రామతీర్థాలు యాత్ర. ఏం జనం! ఏం జనం!

తనకి దొరికిన గణపతి బొమ్మకి అలాటి యాత్ర జరగాల. అదీ!

"గనపతీ, ఇటు జూడొరే. మనసులో ఇడుకోకంట సెప్పే, ఎట్రా ఎల్తన్నవ్ రోజుకీనూ."

"సిమ్మాసెలమా, నాకే తెల్దు: కాని బూమ్మీద పుట్టినాక ఏదన్న సెయ్యాల అనీదిరా మాయమ్మమ్మ. నాకదే కడుపులో ఉండిపోనాది."

"అయితే నువ్వేటి సేద్దామని?"

ఇంతలో కుర్రగాళ్ల కేకలు.

• • •

"ఒక రోజున నన్నడిగేడు రాళ్ల అంటించడం సూశావా అని" అన్నాడు సిమ్మాసెలం. పదిమందీ కొండవేపు నడుస్తున్నారు. సిమ్మాసెలం ముందు నడుస్తున్నాడు.

"రోజుకీ ఎటో పోయావోడు. నిన్నట్రోజున నానడిగాను ఏట్రా మనసులో ఇడుకోకంట సెప్పే అలాగని. బూమ్మీద జలమెత్తినాక ఏటన్నా సెయ్యాల అనీది మా యమ్మమ్మ. నా కదే కడుపులో ఉండిపోనాది అన్నాడు. అయితే నువ్వేటి సేద్దామని అని అడిగేను. ఇదిగో, అంతలో ఈ యదవలు గోల్లు పెట్టేసినారు."

రక్తం మరకలు!

మరి నాలుగు రాళ్ల దాటేరు.

గణపతి!

"ఓల్నాయనో" అని కేకపెట్టాడు సిమ్మాసెలం.

అంతా చుట్టూ చేరారు. గణపతి చచ్చిపడున్నాడు. ఒళ్లంతా చీరేసి ఉంది. కళ్లు కొండవైపు చూస్తున్నాయి. ఒకటి రెండు పేగులు బయటికి వేలాడుతున్నాయి. మెట్లు. కొండమీదికి రాళ్ల పేర్పు.

"ఎలుగ్గొడ్డో ఏటో సీరేసుంటది."

"పొగులు ఎలుగ్గొడ్లొత్తయ్యా?"

"రేతిరికాడే"

"మరీడు రేతిరికాడ ఇటొచ్చినాడంటావు?"

"మరేటి, కానరాటంలే?"

అంతా మెట్లమీంచి బయల్దేరారు. ఎంతో మంది నిర్విరామంగా శ్రమిస్తేగాని జరగని రాళ్లపేర్పు. మలుపులు ఎక్కుతున్నకొద్దీ ఆశ్చర్యమయిపోయింది.

"ఇదంత యెవుడు సేసినాడంట?

"మనోడే రోజుకి వొచ్చివోడు" అన్నాడు సిమ్మాసెలం.

"వోడా — గణపతే?"

"మరేటి?"

"అయితే యీ సావంచాలన్న యీడే కట్టిన డంటావు?"

"ఆఁ ఆఁ! మరేటంతన్నను."

"ఏటీ బోదపడ్డంనేదు."

"అప్పల్నాయుడా! అల్లటుకాస్సాడు. అదేటొరే?"

"పద పద."

"ఏదో బొమ్మనాగుందిరా."

"ఆ మాయిడాకు లేల?"

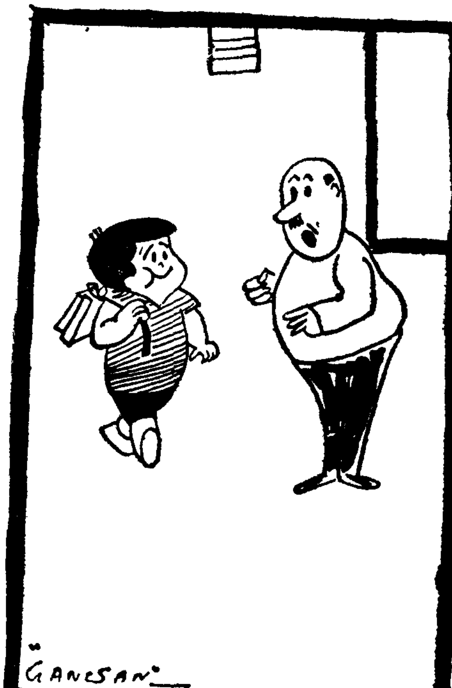

"పెద్ద పొరపాటు చేశాను నాన్నా!"
"ఏం బుద్దలు కొట్టావ్?"
"అబ్బే అదేం కాదు – థర్డ్‌ఫారం పాసయా నీ యెదాడి."
చిత్రం—వి. ఎస్. గణేశన్ (మద్రాసు–4)

అక్కడ గణపతి బొమ్మ. సాపయిన రాతిమీద పెట్టి ఉంది.

"ఇదిగోటి నాన్‌జెప్పనేదూ? నన్నడిగినాడు చున్నం" అని గణపతి బొమ్మ కిరీటం దగ్గిర అంటింపు చూపించాడు సిమ్మాసెలం. అంతా పట్టిచూశారు.

"సిత్రంగుంది."

"ఇంతోడు యంత పన్జేసిండు."

"కంగాలాసానికి కట్టినట్టు కట్టేనాడు సీడీలు."

అంతా అక్కడ తిరిగినంతసేపు తిరిగారు. సరిసరాలా పరిశుభ్రంగా ఉన్నాయి. తరవాత మెట్లు నింపాదిగా దిగిపోయేరు.

దిగువన గణపతి చచ్చి పడున్నాడు.

అతని కళ్లు మెట్లవైపే చూస్తున్నాయి. ★